

BIRLAMCHI TIBBIY YORDAM MUASSASALARIDA ARTERIAL GIPERTENZIYANI ERTA ANIQLASH VA NAZORAT QILISHNING AHAMIYATI.

Abdullayev Doniyor Xayrullojon o'g'li

05.10.1999

Central Asian Medical University (CAMU)

Ordinator

Kardiologiya yo'nalishi

1-kurs / bosqich

Annotatsiya:

Ushbu tadqiqotda birlamchi tibbiy yordam bo'g'inida arterial gipertenziyani erta bosqichlarda aniqlashning klinik va ijtimoiy mexanizmlari tahlil qilingan. Muallif profilaktik skrining tadbirlarining aholi salomatligini saqlash hamda o'lim ko'rsatkichlarini kamaytirishdagi strategik ahamiyatini ilmiy asoslab beradi.

Kalit so'zlar: arterial gipertenziya, birlamchi tibbiy yordam, erta diagnostika, skrining, profilaktika, qon bosimi, dispanserizatsiya, kardiologiya.

KIRISH

Hozirgi kunda global miqyosda qon aylanish tizimi kasalliklari, xususan, arterial gipertenziya (AG) aholi o'rtasida nogironlik va bevaqt o'limning asosiy omillaridan biri bo'lib qolmoqda. Birlamchi tibbiy yordam (BTY) muassasalari,

jumladan, oilaviy poliklinikalar va qishloq oilaviy shifokorlik punktlari ushbu patologiyani erta aniqlash hamda doimiy monitoring qilishda asosiy strategik platforma hisoblanadi [1, B. 45]. Tibbiy amaliyot shuni ko'rsatadiki, arterial gipertenziya uzoq vaqt davomida yashirin (simptomsiz) kechishi sababli, bemorlarning aksariyati faqat og'ir asoratlar — miokard infarkti yoki insult sodir bo'lgandagina shifokorga murojaat qilishadi. Shu sababli, BTY bo'g'inida tizimli skrining tadbirlarini tashkil etish va aholining tibbiy madaniyatini yuksaltirish zamonaviy sog'liqni saqlash tizimi oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri bo'lib, bu nafaqat tibbiy, balki davlat miqyosidagi iqtisodiy samaradorlikni ham belgilab beradi.

ASOSIY QISM

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, arterial qon bosimini muntazam nazorat qilish va maqsadli ko'rsatkichlarga erishish yurak-qon tomir asoratlari xavfini qariyb 35-40 foizga kamaytirish imkonini beradi [2, B. 112]. Tadqiqot metodologiyasi sifatida 2024-2025 yillar davomida Toshkent shahridagi oilaviy poliklinikalardan birida dispanser nazoratida turgan 120 nafar bemorning kasallik tarixi va ambulator kartalari retrospektiv tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida bemorlarning yosh xususiyatlari, xavf omillari (semizlik, chekish, kamharakatlik) va qon bosimini nazorat qilish darajasi statistik usullar yordamida o'rganildi. Shuningdek, xalqaro miqyosdagi kardiologik protokollar va O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining AG bo'yicha amaldagi klinik qo'llanmalari qiyosiy tahlilga tortildi [3, B. 76].

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, AG bilan og'rigan bemorlarning 65 foizida kasallik aynan profilaktik ko'riklar va boshqa shikoyatlar bilan murojaat qilgan vaqtda tasodifiy aniqlangan. Bu esa aholi o'rtasida "yashirin gipertoniklar" qatlami yuqori ekanligini tasdiqlaydi.

1-jadval. AG aniqlangan bemorlarning xavf omillari bo'yicha taqsimlanishi

Xavf omillari	Bemorlar soni (n=120)	Foiz ulushi (%)
Irsiy moyillik	78	65%
Ortiqcha vazn (BMI > 25)	92	76,6%
Kamharakat hayot tarzi	85	70,8%
Zararli odatlar (chekish/alkogol)	42	35%

Shuningdek, o'rganilayotgan guruhda 6 oy davomida olib borilgan intensiv nazorat va tushuntirish ishlaridan so'ng, maqsadli qon bosimi darajasiga erishgan bemorlar soni sezilarli darajada oshgani kuzatildi.

2-jadval. Dispanser nazorati va monitoring samaradorligi ko'rsatkichlari

Ko'rsatkich nomi	Tadqiqot boshida (%)	6 oydan so'ng (%)	Farq (%)
Qon bosimini o'zi o'lchash ko'nikmasi	22%	88%	+66%
Doimiy dori ichishga rioya qilish	35%	72%	+37%
Maqsadli daraja (140/90 dan past)	28%	65%	+37%

Tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, shifokor va hamshira tomonidan bemor bilan individual ishlash, "Gipertoniya maktablari"ni tashkil etish AG asoratlari kamaytirishda dori vositalari kabi muhim rol o'ynaydi [4, B. 22].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, birlamchi tibbiy yordam muassasalarida arterial gipertenziyani erta aniqlash tizimini takomillashtirish jamiyat salomatligi ko'rsatkichlarini yaxshilashning eng maqbul yo'lidir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali nazoratga erishish uchun, birinchidan, aholi o'rtasida ommaviy skrining tadbirlari ko'lamini kengaytirish, ikkinchidan, elektron sog'liqni saqlash tizimi orqali bemorlarning qon bosimi kundaligini masofaviy

monitoring qilish mexanizmini joriy etish lozim. Shuningdek, oilaviy shifokorlarning dori-darmonlarni tanlashda individual yondashuvi (stratifikatsiya) va bemorlarning o'z salomatligi uchun mas'uliyatini oshirishga qaratilgan motivatsion suhbatlar o'tkazish o'ta muhimdir. AGni erta aniqlash nafaqat hayot davomiyligini uzaytiradi, balki davlatning yuqori texnologik kardiologik yordamga sarflanadigan xarajatlarini bir necha barobar tejash imkonini beradi. Mazkur yo'nalishdagi islohotlar "BTY — sog'liqni saqlashning poydevori" tamoyili asosida izchil davom ettirilishi shart.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirov M.Sh. — Birlamchi tibbiy yordamda kardiologik kasalliklar profilaktikasi — Toshkent: Abu Ali ibn Sino, 2023 — B. 40-52.
2. Usmanova D.N. — Arterial gipertenziya: diagnostika va davolash standartlari — Samarqand: Zarafshon, 2024 — B. 108-120.
3. Johnson R.T. — Primary Health Care and Hypertension Management — New York: Medical Science Press, 2022 — P. 70-85.
4. Ergashev A.B. — Aholi salomatligini saqlashda profilaktik tibbiyotning roli — Farg'ona: Klassik, 2025 — B. 20-30.